

Marius Câmpeanu (coord.), *Centenarul Unirii 1918-2018. Maramureșul înainte și după Marea Unire a românilor*, Baia Mare, Editura Eurotip, 2019, 267 p.

Volumul, atent coordonat de dr. Marius Câmpeanu, reunește 20 de studii dedicate unor evenimente anterioare Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, din perioada acesteia, cât și de după Marea Unire, prezentate la Sesiunea de comunicări științifice organizată de Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, în colaborare cu Consiliul Județean Maramureș, în 2 noiembrie 2018. Totodată, volumul mai cuprinde și un număr de cinci recenzii ale unor lucrări apărute în anul 2018.

Studiile au fost elaborate de cercetători, profesori, muzeografi, bibliotecari, preoți, manageri și pasionați de istorie, care își desfășoară activitatea în următoarele localități: Alba Iulia, Baia Mare, Cluj-Napoca, Făgăraș, Mediaș, Satu Mare, Sebeș, Sighetu Marmației,

Sibiu, Turda și Valea Vișeuului. Studiile cuprind aspecte referitoare la viața politică, social-economică, religioasă, militară și culturală a Transilvaniei dintr-o perioadă istorică decisivă, visată, dorită și – în final – materializată. În conținutul studiilor sunt inserate biografii ale unor personalități locale sau naționale, care și-au adus contribuția la diferite acțiuni ale momentului. Studiile sunt însoțite – în marea lor majoritate – de fotografii ale vremii, multe dintre ele prezentate în premieră.

Primul studiu, „Memoriul Șișeștiului, adresat, în 1897, papei Leon XIII”, al reputatului istoric clujean dr. Simion Retegan, prezintă plângerea enoriașilor din Șișești pentru protejarea preotului lor, memorandistul Vasile Lucaciu. Din cuprinsul documentului inedit se remarcă: însemnătatea unirii religioase a comunei, principalele momente ale vieții parohiei, atașamentul locuitorilor pentru confesiunea greco-catolică și preot, sacrificiile realizate de parohieni pentru ridicarea unei noi biserici, suspendarea și prigonirea lui Vasile Lucaciu, împiedicarea – cu ajutorul jandarmilor și autorităților – celebrării hramului bisericii, și a altor importante sărbători religioase, respectul enoriașilor pentru papa Leon XIII ș.a.

Al doilea studiu, „Vasile Lucaciu și confrății lui din Academia Română”, redactat de dr. Teodor Ardelean, prezintă viața și activitatea marelui luptător pentru drepturile românilor din Transilvania, pr. dr. Vasile Lucaciu, și relațiile lui cu mai mulți intelectuali marcantă ai vremii, deveniți membri ai Academiei Române.

Cel de-al treilea studiu, „Participarea românilor din fostul județ Sătmar la Primul Război Mondial”, elaborat de dr. Alexandru Bucur și dr. Vasile Mărculeț, prezintă conținutul unui document inedit, aflat la Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale, despre numărul participanților, morților, răniților, invalizilor, văduvelor și orfanilor, valoarea contribuțiilor benevole și a pagubelor, înregistrate în perioada Primului Război Mondial în fostul județ Sătmar, care avea în componență 220 de localități rurale și 4 urbane.

Lucia Pop și Oana Leșiu, în studiul „Delegați aleși și de drept la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, 1 Decembrie 1918 din actualul județ Maramureș”, îi prezintă – pe cercuri electorale – pe respectivii delegați și o parte din activitatea lor. Totodată, scot în evidență eforturile unor specialiști, în decursul timpului, pentru cercetarea de arhivă și în teren a documentelor și mărturiilor referitoare la personalitățile, stabilite ca delegați la Marea Adunare Națională din 1 decembrie 1918.

Dr. Ilie Ghergeș, în studiul „Dr. Vasile Chindriș – un martir al idealului național al Marii Uniri din 1 Decembrie 1918”, scoate în evidență viața și bogata activitate a lui Vasile Chindriș, de la naștere până în anul 1943, mai ales în perioada noiembrie 1918-1919.

Elena Ștreang, în studiul „Pașca Pante – delegat chiorean la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia”, tratează activitatea și eforturile străbunicului său pentru unire și, mai ales, pentru aplicarea reformei agrare în localitatea natală, Făurești.

În amplul studiu „Baia Mare înainte și după Marea Unire. Activitatea Consiliului Național Român Cercual Baia Mare (noiembrie 1918-februarie 1919)”, dr. Marius Câmpeanu prezintă organizarea politică a românilor din comitatul Satu Mare, cercul și orașul Baia Mare, componența și activitatea consiliilor naționale române ale acestora, modul dușmănos de comportare a unor elemente maghiare, intrarea armatei române în Baia Mare, primirea generalului Henri Berthelot, restabilirea ordinii publice, apărarea vieții și proprietății cetățenilor, aprovizionarea populației cu bunuri de larg consum.

Mihaela Sălceanu și dr. Viorel Ciubotă, în studiul „Un document important privind Garda Națională din Săpânța”, prezintă acțiunile desfășurate în zona Sighetului, în luna ianuarie 1919, pentru alungarea trupelor ucrainene, care l-au ocupat vremelnic. Este prezentat numărul și componența Gărzii Naționale din localitatea Săpânța – dintr-un document inedit – și activitatea acesteia în cursul lunii ianuarie 1919, alături de trupele armatei române.

Marius Voinaghi, în studiul „Liceul «Dragoș-Vodă» Sighet la început de drum”, arată evoluția colegiului unde își desfășoară activitatea, greutățile și neajunsurile cu care s-a confruntat, organizarea învățământului, directorii liceului, situația numerică și pe naționalități a elevilor și profesorilor din perioada 1919-1940.

În studiul „Despre anii 1914-1918 în colecțiile Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia”, Ionela Simona Mircea, ne încântă, cu numeroasele și neprețuitele dovezi (manuscrite, albume, fotografii, scrisori, adeziuni, telegrame, protocoale, memorii, jurnale, cărți poștale, periodice etc.) – păstrate cu sfințenie în colecțiile muzeului albaiulian – ale participării românilor din Transilvania, inițial, la Primul Război Mondial, ulterior, la importante evenimente care au dus la nașterea

României Mari.

Dr. Constantin Băjenaru, în studiul „Făgărășenii și Marea Unire”, ne prezintă – pe larg – situația istorică și modul de acțiune al făgărășenilor la declanșarea Primului Război Mondial, participarea lor la conflict, situația participanților, pagubele produse de război ș.a. Este scoasă în evidență contribuția unor reprezentanți de seamă ai zonei (căpitanul Traian Popa, generalul Ioan Boeriu) la conducerea Senatului Militar Român Central de la Viena. Apoi este prezentată organizarea consiliilor comitatense, a sfaturilor și gărzilor naționale și activitatea febrilă a acestora de calmare a spiritelor pe teritoriul Țării Făgărășului și alegerea delegaților care urmau să ia parte la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

Mihai-Octavian Groza, în „Delegații Sebeșului la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918: reconstituiri biografice”, prezintă biografia celor 12 personalități șebeșene care au fost alese și au participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia: Ioan Simu, Sergiu Medean, Ambrosiu Tătar, Ioan Pavel, Aurel Bojiță, Iosif Goia, Dumitru Ștefan, Lionel Blaga, Sebastian Stanca, Ioan Elekeș, Nicolae Chirca și Ioan Henegariu.

Dr. Răzvan Mihai Neagu, în „Contribuția familiei Rațiu din Turda la Marea Unire”, scoate în evidență evoluția familiei nobiliare Rațiu de Nagylak (Noșlac), ramura turdeană, contribuția acesteia la organizarea și bunăstarea comunității, patriotismul și naționalismul acesteia. Este prezentată, pe scurt, biografia unor membri de seamă, precursori ai Marii Uniri (Basiliu Rațiu și Ioan Rațiu) apoi, pe larg, a celor care au participat la Marea Unire (Nicolae Portos Rațiu și Augustin Rațiu).

Horațiu Groza, în „Delegații titulari din cercul electoral Turda la Marea Unire persecutați în perioada dictaturii comuniste”, prezintă soarta crudă, nedreaptă și tragică a unora dintre delegații titulari turdeni, făuritori ai Marii Uniri, arestați (în mai multe etape) și încarcerați, după venirea la putere a Partidului Comunist, începând cu 12 martie 1947: Valer Moldovan, George Mărie și Augustin Rațiu.

În studiul „Episcop dr. Alexandru Rusu – slujitor al Marii Uniri de la Alba Iulia”, pr. dr. George Nicoară scoate în evidență viața și activitatea episcopului greco-catolic al Maramureșului, Alexandru Rusu, accentuând susținerea acestuia pentru românism și unitate dar și soarta tragică a acestuia, în ultima parte a vieții, anchetat, arestat și încarcerat la Sighet (1950-1955), apoi la Gherla (1957-1963) unde a și decedat (9 mai 1963).

Delia Voina, în interesantul studiu, intitulat „«Conductul etnografic» de la Sibiu, 2 ianuarie 1919, în imagini fotografice”, scoate în evidență personalitatea lui Emil Fischer, rolul său major în immortalizarea unor evenimente importante pentru istoria Transilvaniei, în special, dar și a României. Apoi descrie acțiunile pregătitoare vizitei generalului Berthelot, la Sibiu, implicarea Astreii, modul de desfășurare a vizitei generalului, evenimentele adiacente vizitei, participarea masivă a românilor din Sibiu și împrejurimi la „conductul etnografic” din 2 ianuarie 1919. Reconstituirea evenimentelor memorabile din acea zi s-a efectuat prin fructificarea valoroaselor fotografii realizate de Fischer, dar și a articolelor apărute în presa vremii.

Dr. Vasile Mărculeț și colonelul (r.) dr. Alexandru Bucur, în studiul „Ajutoare acordate victimelor atrocităților maghiare prin «Fondul jertfelor liniei

demarcaționale (1919)»” scot în evidență inițiativa „Reuniunii femeilor române din Sibiu” pentru înființarea „Fondului Jertfelor Liniei Demarcaționale”, destinat ajutorării românilor situați la vest de linia de demarcație stabilită de Aliați, supuși unor incredibile represii și atrocități din partea regimului de ocupație maghiar. Sunt detaliate acțiunile și modul de strângere a fondurilor, colectarea unor produse, sunt prezentate persoane, instituții și ziare implicate, se arată modul și perioadele de distribuire a ajutoarelor, valoarea lor, zonele și localitățile unde au fost împărțite.

„Centenarul Marii Uniri în zona transfrontalieră a Maramureșului”, reprezintă studiul elaborat de Maria Păpariga, unde se detaliază rezultatele unei cercetări de teren, destinată modului în care populația românească din Ucraina și cea ucraineană din România percep Centenarul Marii Uniri. Rezultatele cercetării sunt interesante și scot în evidență faptul că memoria colectivă a fost marcată de evenimentele din 1 decembrie 1918.

Mihaela-Cristina Ghergheș, în „Sărbătorirea unui deceniu de la Marea Unire din 1 Decembrie 1918 ilustrată în presa din Maramureș”, aduce în actualitate modul în care au fost pregătite și s-au desfășurat Sărbătorile Unirii, din mai 1929, la Alba Iulia (în special) și Academia Română, participanții și modul în care presa maramureșeană a perceput și prezentat evenimentul.

Dr. Viorel Rusu, în vastul studiu intitulat „Numirea și instalarea primului episcop greco-catolic al Maramureșului, dr. Alexandru Rusu” scoate în evidență viața și prodigioasa activitate a prelatului Alexandru Rusu, lupta sa națională, confesională și culturală pentru Biserică și Neam. O consistentă prezentare este destinată apogeului carierei dr. Alexandru Rusu – numirea și instalarea ca episcop de Baia Mare, desfășurarea ceremoniei, participanții și prezentarea evenimentelor în presa vremii.

Cele cinci recenzii au fost realizate astfel: Mihai-Octavian Groza, despre volumul lui Răzvan Mihai Neagu, „Formarea elitei ortodoxe din Transilvania, Banat și Crișana la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Studenți români din Transilvania, Banat și Crișana la Facultatea de Teologie a Universității din Cernăuți (1875-1918)”, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană/ Editura Mega, 2018, 697 p.; Răzvan Mihai Neagu despre volumul lui Mihai-Octavian Groza, „Marele Război în memorialistica românilor din Sebeș”, Cluj-Napoca, Editura Mega/Editura Argonaut, 2018, 234 p.; Marius Câmpeanu, despre volumul lui Gheorghe Brânzei, „Corpul voluntarilor români. Jurnal de război. Soldat Constantin Brânzei, prizonier în Siberia (1916-1920)”, Baia Mare, Editura Cromatica Press, 2018, 91 p.; Ionela Simona Mircea, despre volumul colectiv, realizat de Marius Câmpeanu (coord.), Ionela Simona Mircea, Melinda Mitu, Elena Elisabeta Pleniceanu, Constantin Băjenaru, „Mari fotografi din Transilvania. Secolele XIX-XX”, Baia Mare, Editura Eurotip, 2018, 123 p.; Delia Voina, despre volumul lui Vasile Mărculeț, „Vlaho-bulgari și bizantini (1185-1204). Aspecte militare ale luptei pentru supremație în Peninsula Balcanică”, Constanța, Editura Muzeului Național al Marinei, 2018, 158 p.

Alexandru BUCUR